SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1185

av Katarina Stenström Ros m.fl. (M)

Strängare straff för valfusk

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över vilka gärningar som bör inrymmas i brottet otillbörligt verkande vid röstning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över när brottet otillbörligt verkande vid röstning ska betraktas som grovt brott och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av straffskalorna för otillbörligt verkande vid röstning, otillbörligt verkande vid röstning, grovt brott och tagande av otillbörlig förmån vid röstning med inriktningen att straffskalorna bör höjas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Inledning

Öppna och fria val är en grundläggande förutsättning för en fungerande demokrati. Det är därför av stor vikt att vårt valsystem är tillförlitligt samt att eventuellt valfusk får en rimlig reaktion.

Utred omfattningen av den straffbara gärningen vid otillbörligt verkande vid röstning

Det som utgör valfusk idag är två brott, *otillbörligt verkande vid röstning* samt *tagande av otillbörlig förmån vid röstning.*

Brottet *otillbörligt verkande vid röstning* finns i 17 kap. 8 § 1 st brottsbalken (1962:700) där den brottsliga gärningen har följande ordalydelse:

> Den som vid val till allmän befattning eller vid annan utövning av rösträtt i allmänt ärende söker hindra omröstningen eller förvanska dess utgång eller annars otillbörligen inverka på omröstningen, döms för otillbörligt verkande vid röstning till böter eller fängelse i högst sex månader.

Rekvisitet att ”otillbörligen inverka på omröstningen” har hittills ansetts innefatta till exempel att hota eller muta någon för att förmå denne att rösta på ett visst sätt.

Efter valet den 13 september 2026 har Valmyndigheten mottagit cirka 5 200 incidentrapporter från kommuner, länsstyrelser och utlandsmyndigheter om incidenter i samband med valets förrättande i olika delar av Sverige. Valmyndigheten har även tagit emot cirka 3 400 anmälningar från allmänheten där merparten avser misstankar om otillbörlig påverkan eller valfusk.

Det har också gjorts ett större antal anmälningar om misstänkt valfusk till Riksenheten mot korruption där ett tiotal anmälningar idag är föremål för brottsutredning.

Cirka hälften av incidentrapporterna till Valmyndigheten rör incidenter kopplade till valsedlar. Den s k Valsedelskommittén, som tillsattes av regeringen den 15 februari 2024, har i uppdrag att se över hanteringen av valsedlar vid svenska val. De kommer att redovisa sitt uppdrag i augusti 2027.

Förutom hanteringen av valsedlar – som är föremål för Valsedelskommitténs utredning – så finns det anledning att ta i beaktande övriga incidentrapporter och utreda om det bör göras en översyn av vad som bör utgöra brottsligt agerande i samband med val dvs vad som ska anses utgöra otillbörligt verkande vid röstning.

Utred rekvisiten för otillbörligt verkande vid röstning, grovt brott

Otillbörligt verkande vid röstning bedöms som grovt brott om det ”förövats med våld eller hot om våld eller innefattat missbruk av tjänsteställning” (17 kap 8 § 2 st brottsbalken).

Utifrån erfarenheterna efter valet i september 2026 så bör en utredning pröva om det finns anledning att utöka rekvisiten för när brottet *otillbörligt verkande vid röstning* bör bedömas som grovt brott. En aspekt som skulle kunna tas i beaktande är om utsatta personer eller personer i beroendeställning har tvingats att rösta på ett visst sätt. En annan aspekt skulle kunna vara ifall det otillbörliga agerandet har haft en större påverkan på valresultatet eller valutgången. Det kan även tänkas att andra typer av ageranden bör göra att brottet är att bedöma som grovt brott.

Gör en översyn av straffskalorna vid valfusk

Straff fyller en psykologiskt viktig funktion. Det ger en signal till samhällsmedborgarna om samhällets och lagstiftarens syn på begångna brott. Straffet är tänkt att fungera avskräckande. I detta sammanhang används begreppen *allmänprevention* och *individprevention*. Allmänprevention syftar till att avhålla samhällsmedlemmar generellt från att begå brott och *individprevention* ska fungera som ett incitament till den enskilda personen och hindra denne från att begå brott eller att återfalla i brott.

För att straffet ska ha den tänkta allmänpreventiva och individpreventiva effekten så behöver straffet upplevas som rättvist och ”lagom strängt”. Vad som upplevs som ett rättvist och ”lagom strängt” straff för en viss gärning skiftar mellan olika länder. Det förändras också över tid. Det som samhällsmedborgarna i det medeltida Sverige upplevde som rättvisa och ”lagom stränga” straff skulle kanske inte upplevas på samma sätt idag. Det här kallas för ”det allmänna rättsmedvetandet” dvs samhällsmedborgarnas normativa föreställningar och attityder kring vad som är rättvist, vad som ska utgöra brott och hur stränga straffen ska vara.

Brotten *otillbörligt verkande vid röstning* samt *tagande av otillbörlig förmån vid röstning* har idag en straffskala på böter eller fängelse i högst sex månader. Det är samma straffskala som för brottet ringa stöld - eller snatteri som det hette tidigare. Dessa båda brott har haft denna straffskala sedan 1978.

Det grova brottet *otillbörligt verkande vid röstning*, grovt brott, har en straffskala på fängelse upp till fyra år. Det grova brottet har också haft denna straffskala sedan 1978.

Fria och oberoende val utan yttre påverkan är en fundamental del av en fungerande demokrati. Att söka påverka valresultatet eller valutgången på otillbörliga sätt bör vara förenade med strängare straff än de som stipuleras idag.

Det bör därför göras en översyn av straffskalorna för *otillbörligt verkande vid röstning, otillbörligt verkande vid röstning, grovt brott* samt *tagande av otillbörlig förmån vid röstning* med inriktningen att straffskalorna bör höjas.

Katarina Stenström Ros (M)

Crister Carlsson (M)

Annelie Hastig Olsson (M)

Niclas Nilsson (M)

Oliver Rosengren (M)

Elise Ryder Wikén (M)

Mats Sander (M)

Mats Green (M)

Susanne Wahlström (M)